

V. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ

Панок Віталій Григорович,
доктор психологічних наук, професор, чл.-корр. НАПН України,
директор Українського науково-методичного центру практичної
психології і соціальної роботи НАПН України,
м. Київ, Україна

Грандіозні плани з реформування країни, в проекції виглядають завжди досить ефектно, в той же час, усяке реформування тільки тоді досягне поставлених результатів, коли будуть розроблені і застосовані на практиці технології імплементації кінцевих ідей реформи. Саме на етапі застосування технологій реформування до конкретних практичних обставин і виникає найбільше проблем, нерозв'язання яких загрожує самій ідеї соціальної реформації.

Докорінні зміни соціальної ситуації розвитку сучасних здобувачів освіти породжують проблеми, які раніше складно було собі уявити. Джерелом нових проблем індивідуального розвитку учнів багато в чому є проблеми з безсистемним впливом ЗМІ, Інтернету, соціальних мереж, що є ознаками глобалізації в гуманітарній сфері.

Сьогодні існує ціла низка проблем, які ми можемо віднести до психологічних і без вирішення яких, реформи, будь то в освіті чи інших сферах, залишаться просто гаслами.

Характеризуючи коло професійних компетентностей практичних психологів, необхідно зауважити, що на першому місті мають стояти соціальні компетентності. Практика показує, що практичному психологу передусім необхідно вміти слухати, говорити, підтримувати діалог з людьми різного віку, різного рівня освіти, різного соціального статусу та ін. Узагальнюючи, зазначимо основні соціальні компетентності практичного психолога – навички спілкування. Саме спілкування є основним інструментом, що застосовує практичний психолог у своїй роботі.

Звідси виникає питання: де, коли і як формуються ці професійно необхідні навички (тим більше – компетенції) у молодих людей, які пов'язують своє майбутнє з професією практичного психолога? Знання про зміст, форми і види міжособистісного спілкування взагалі студенти набувають в процесі навчання у ЗВО (курси «соціальна психологія», «психологія міжособистісної взаємодії», «консультування» і т.п.). Але це – теоретичні знання. А як же уміння, навички? Нажаль, можемо констатувати, що нам не відомо жодного ЗВО, у якому б системно формувалися соціальні компетентності у студентів. Далі недалеко від висновку, що психолог, який володіє навіть високим рівнем

знань у своїй професії але не вміє спілкуватися, не може донести до клієнта свою думку, не може бути успішним.

Ми можемо говорити іще про багато які компетентності практичного психолога (соціальні і індивідуальні), продовжуючи дискусію про особистість професіонала численних науковців і теоретиків, але сьогодні гостро стоїть питання про розробку цілісних системних технологій формування особистості професіонала в процесі навчання у ЗВО та підвищення кваліфікації у ППО.

Тут вбачається тільки один висновок – якщо соціальні компетенції визнаються наріжним каменем професійної підготовки практичного психолога, то їх формування є можливим тільки в процесі психологічного практикування майбутніх фахівців. Отже, нам необхідно визначити форми, методи і зміст психологічної практики студентів (слухачів). Краще б було, якби формування соціальних компетентностей відбувалося протягом усього циклу і на усіх етапах професійного становлення.

Передусім необхідно суттєво оновити зміст і процедури проходження студентами практик. Такий досвід є у співпраці нашого Центру з НПУ ім. М.П.Драгоманова. Наступне – всі практичні заняття, семінари мають передбачати виступи всіх студентів, участь кожного в дискусії.

Необхідно розглянути можливість уведення курсу «риторика» або «методика публічного виступу» до інваріантної складової підготовки практичних психологів. Практично орієнтовані курси – «консультування», «психологічна корекція», «групові методи» і т. ін., проводити з обов'язковим залучення усіх студентів з наступною супервізією або інтервізією.

Зараз МОН розробляє проект професійного стандарту практичного психолога. Цей документ має, на наш погляд, непересічне значення для подальшого розвитку психологічної служби і підготовки практичних психологів. Нам усім необхідно прийняти активну і надзвичайно відповідальну участь в обговоренні. Те ж саме стосується й обговорення концепції психологічного супроводу освітніх реформ в діяльності психологічної служби (<http://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/68/97>).

Робота практичного психолога в сучасних умовах потребує оновлення, звідси – потребує оновлення і його професійна підготовка та процес професійного вдосконалення у закладах післядипломної педагогічної освіти.